

4. Коротенко Н.П. Порівняльна характеристика державного регулювання підприємництва в Україні та країнах ЄС // Актуальні проблеми економіки: наук. економ. журнал. – 2010. – № 2(56). – С. 4-13.

5. Пономаренко О. Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств / О. Е. Пономаренко. – Економіка розвитку. – 2013. – №1 (53) – С. 77–80.

6. Інтернет-ресурс Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Длугопольська Т. І.

викладач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права ЮФ ТНЕУ

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВИ

Одним з пріоритетних напрямів соціальної політики є формування та забезпечення соціальної безпеки людини і суспільства. Соціальний захист, соціальна безпека – з одного боку, та соціальний розвиток, соціальні відносини – з іншого, органічно поєднані. Без розвинутих соціальних відносин не може бути стабільної соціальної безпеки людини, суспільства, а остання значною мірою зумовлює розвиненість та зрілість процесів суспільного розвитку.

Формуванню сучасних систем соціального захисту у світі сприяло усвідомлення необхідності створення соціальних амортизаторів ринкових ризиків, а саме – уникнення соціального ризику. Соціальні ризики – це обставини, що об'єктивно погіршують життєдіяльність особи через сукупність соціально-економічних чинників, за яких виникає необхідність у соціальному захисті. За змістом найчастіше виокремлюються такі соціальні ризики як непрацевдатність, безробіття, втрата годувальника, малозабезпеченість та інші.

На міжнародному рівні соціальні ризики як підстава для набуття людиною права на соціальний захист були встановлені у таких міжнародних актах: Конвенції про мінімальні норми соціального забезпечення №102 від 1952 р., Конвенції про основні цілі і норми соціальної політики №117 від 1962 р., Конвенції про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника №128 від 1967 р., а також у Європейському кодексі соціального забезпечення (1964 р.), Хартії основних соціальних прав трудящих (1989 р.) та Європейській соціальній хартії (1961 р.). Перелік соціальних ризиків закріплений і у національному законодавстві, а саме в ст. 46 Конституції України, де проголошується право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працевдатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацевдатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом для існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом [1].

Багато людей не сприймають термін «соціальний захист» щодо населення загалом, вважаючи, що він стосується лише незахищених верств населення, але дедалі частіше соціальний захист передбачає комплекс заходів, спрямованих на створення безпечного соціального середовища людини.

У буквальному перекладі термін «security» має декілька значень, основні з яких: безпека, охорона, захист, забезпечення, гарантування. У свою чергу «social» перекладається з англійської мови як «суспільний», «соціальний». Серед вчених і досі немає одностайності у визначенні соціального захисту. Так, наприклад, І. М. Сирота вважає, що термін «соціальний захист» належить до функції держави, яка піклується про матеріальне забезпечення непрацевдатних громадян [2]. У свою чергу, В. Ш. Шайхатдінов висловлює думку, що до соціального захисту входить діяльність держави та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств щодо створення сприятливого навколишнього середовища, охорони материнства та дитинства, здійснення допомоги сім'ї, охорони здоров'я громадян, професійної підготовки громадян, забезпечення зайнятості населення, охорони праці, регулювання заробітної плати та доходів населення, забезпечення громадян житлом, регулювання права власності громадян, матеріального обслуговування та забезпечення непрацевдатних та інших осіб, котрі потребують соціальної підтримки [3].

Соціальний захист є практичною діяльністю щодо реалізації основних напрямів соціальної політики. Це діяльність соціально орієнтованої держави, яка здійснюється через комплекс певних заходів, метою яких є:

– по-перше, створення для працевдатних громадян належних умов для забезпечення своїх соціально-економічних та духовних потреб;

– по-друге, гарантоване забезпечення громадянам, які потребують соціальної допомоги, рівня життя не нижче від прожиткового мінімуму.

Отже, соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах. Організаційно-правові заходи передбачають створення інститутів соціального захисту і законів, які повинні керувати їхньою діяльністю, економічні – формування механізмів перерозподілу доходів.

Викликає інтерес визначення, яке дає соціальному захисту «The Encyclopaedia Americana» [4]: «Соціальний захист, у загальному розумінні цього поняття, означає безпеку та свободу від страху і спрямоване до суспільства як до групи взаємопов'язаних та залежних один від одного людей». Системоутворюючим фактором у цьому визначенні є «безпека та свобода від страху», що само по собі є необхідним елементом вільної демократичної держави. Підкреслений також такий суттєвий аспект соціального захисту, як можливість його існування тільки в солідарному суспільстві – «групі взаємопов'язаних людей», адже соціальний захист здійснюється спільними зусиллями всього населення країни.

Отже, соціальний захист передбачає певний рівень матеріальної забезпеченості, тобто підтримку доходів, захист добробуту. Результатом цих заходів є стан захищеності (або безпека) людини, особи. Зазвичай розглядають соціальну безпеку не лише окремої особи, а й суспільства і держави загалом, яка є складовою національної безпеки.

Концептуальну основу розуміння суті соціальної безпеки в Україні було започатковано у 1990 р. у Декларації про державний суверенітет України, де

соціальна безпека розглядається як «стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи й суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз» [5]. Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає національну безпеку як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам» [6].

Вченими поняття «соціальна безпека» трактується по-різному [7]:

1) стан і характеристика міри досягнення оптимального рівня безпеки функціонування, відтворення і розвитку соціальної системи, яке забезпечується сукупністю здійснюваних державою і суспільством політичних, правових, економічних, ідеологічних, організаційних і соціально-психологічних заходів, які дають змогу зберегти існуючі в суспільстві конституційний устрій, соціальну стабільність, не допускаючи їх послаблення;

2) одна з найважливіших внутрішніх складових національної безпеки, характеристика ступеня соціальної стабільності суспільства;

3) стан суспільства, за якого забезпечується нормальне відтворення суспільства як демографічної популяції, як нації, як народу тощо.

Отже, соціальна безпека – це стан життєдіяльності людини та суспільства, що характеризується сформованою, сталою соціальною системою забезпечення соціальних умов діяльності особистості, її соціальної захищеності, стійкості до впливу чинників, які підвищують соціальний ризик. Забезпечення соціальної безпеки в будь-якій країні здійснюється засобами державної, насамперед, соціальної політики. Поняття «соціальна безпека» є комплексним, містить економічні, політичні, соціальні та духовні аспекти, відображає все те, що впливає на середовище існування людини, на якість життя людей, робить суспільство стійким, здатним до розвитку. Стале, безпечне існування соціуму залежить від правового, ненасильницького і безконфліктного вирішення соціальних суперечностей між соціальними суб'єктами, які виникають завдяки такій соціальній цінності, як справедливість. Громадянські цінності в такому суспільстві мають перевагу над цінностями державно-політичними. Соціальна безпека гарантується поліпшенням якості життя для задоволення потреб людей, своєчасним і адекватним реагуванням держави і суспільства на кризові явища і протиріччя, що загострюються, модернізацію застарілих соціальних структур і інституцій і пристосуванням їх до нових умов, підвищенням соціально-психологічної компетентності владних органів і всього суспільства.

Стан соціальної безпеки в суспільстві і державі знаходиться в прямій залежності від рівня життя населення. Соціальна безпека не може бути забезпечена тільки діями офіційних і неофіційних владних інститутів, вона вимагає сприятливих соціально-економічних умов, серед яких головним є подолання соціально-економічної кризи, що стала в нашій державі затяжним і болючим явищем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Сирота И. М. Право социального обеспечения в Украине. – Х.: Одиссей, 2004. – 384 с.
3. Шайхатдинов В. Ш. Право социального обеспечения России. – Екатеринбург, 1996. – 198 с.

4. Encyclopedia Americana // <http://quod.lib.umich.edu/m>.
5. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 №55-II. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
7. Скуратівський В. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення / В. Скуратівський, О. Линдюк // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2011. – № 3. – С. 194-204.

Добрянська Н. В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теоретико-правових дисциплін і публічного права Київський університет ринкових відносин

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Питання правосуб'єктності у структурі адміністративної відповідальності завжди було у полі зору законодавця і наукової спільноти. Ще за радянських часів Указом Президії Верховної Ради СРСР від 21 червня 1961 року (України – однойменним Указом від 15 грудня 1961 р.) «Про подальше обмеження застосування штрафів, що накладаються в адміністративному порядку» [1] з метою підвищення особистої відповідальності посадових осіб було скасовано застосування штрафів до підприємств, установ і закладів в адміністративному порядку і тим самим законодавець визначив, що суб'єктом адміністративної відповідальності може бути виключно фізична особа. Цим Указом було скорочено коло державних органів, уповноважених встановлювати штрафи, коло органів і посадових осіб, що мають право накладати штрафи, обмежено перелік порушень, за які встановлюються штрафи як адміністративні стягнення.

З цього приводу А. П. Шергин пише, що радянська держава ніколи не розглядала штраф в якості основного засобу боротьби з правопорушення, що подальший розвиток демократії та укріплення законності створили об'єктивні передумови для обмеження застосування адміністративних штрафів [2, 35-36].

Проте, нажаль, останнім часом адміністративні штрафи стали популярним засобом адміністративної відповідальності, які випереджають в декілька разів розмір мінімальної заробітної плати, все більше відбувається наділення контрольно–наглядових органів правом застосування адміністративно–господарських, фінансових, економічних, штрафних санкцій за різноманітні діяння юридичних осіб. Збільшилася кількість правопорушень за які встановлюється адміністративна відповідальність в КУаПА. Ще більш актуалізувалося питання правосуб'єктності після прийняття Закону України від 3 серпня 1990 р. «Про економічну самостійність Української РСР».

Разом з тим, в науці уже тривалий час адміністративна відповідальність юридичних осіб подається як актуальна проблема. Підстави адміністративної відповідальності та застосування фінансових (штрафних) санкцій *фактичною* підставою адміністративної відповідальності є подія вчинення особою правопорушення (проступку), ознаками якого є винна протиправна дія чи бездіяльність і за яку законом передбачена *адміністративна* відповідальність.